

ПОНЯТТЯ «ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ШКОЛИ» ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇЇ РОЗВИТКУ ЗА УМОВИ СПІВПРАЦІ ПСИХОЛОГА ДНЗ ТА БАТЬКІВ.

Вступ дитини до школи – важлива подія в житті кожної сім'ї. Скоро дошкільник здобуде горде звання школяра, яке несе за собою не лише нові перспективи, але й низку зобов'язань. Це новий, хоч і цікавий, але тим не менш, нелегкий етап в житті дитини.

Психологи і дослідники схиляються до думки, що чим краще дитина підготовлена до шкільного життя, тим швидше її вдається адаптуватись до нових умов. Не усі батьки з відповідальністю ставляться до даної підготовки, тому завдання психолога ДНЗ, в якому виховується дитина, не лише працювати з нею, а й навчити батьків, як можна допомогти дитині на даному етапі.

Проблему психологічної готовності дитини до школи розглядали такі науковці: І. Любарська, І. Корякіна, Л. Божовик, Л. Венгер, та багато інших.

Мета статті полягає у висвітленні шляхів сприяння розвитку психологічної готовності дитини до школи за умови співпраці психолога ДНЗ та батьків.

Актуальність дослідження зумовлена високим інтересом з боку вчителів, батьків, вихователів, психологів і соціальних педагогів до даного питання та великої кількості різних думок щодо поняття «психологічна готовність дитини до навчання».

Під процесом підготовки дитини до школи Б. Андрієвський розуміє систему педагогічних заходів, спрямованих на загальний розвиток дитини, створення умов для формування основ загальних умінь та навичок, що забезпечили б їй успішну навчальну діяльність у майбутньому. Готовність до школи науковцем розглядається, як комплексне багаторівневе утворення, як певний рівень психічного розвитку дитини, який забезпечує здатність навчатися. Звичайно, у дошкільника не можуть бути сформовані «шкільні якості» у повній мірі, але, на думку провідних учених (Д. Ельконін О. Запорожець, О. Леонтьєв, В. Мухіна), у нього мають бути сформовані: здатність до розуміння змісту навчальних завдань, усвідомлення способів виконання дії, елементарні навички самоконтролю, вольові якості, уміння спостерігати, слухати, запам'ятовувати, домагатися вирішення висунутих завдань [1].

Л. Венгер вважає, що «готовність до школи – це певний набір знань і вмінь, у якому повинні існувати всі інші елементи, хоча рівень їх розвитку може бути різний». Він стверджує, що бути готовим до школи – не означає вміти читати, писати і рахувати. Бути готовим до школи – означає бути готовим всьому цьому навчитися [2].

І. Любарська вважає, що готовність до навчання – це важливий підсумок виховання та навчання дошкільників у дошкільному закладі та сім'ї [3]. І. Корякіна також вважає, що готовність до школи є своєрідним підсумком та якісним показником досягнень розвитку дитини в дошкільні роки в умовах виховання та навчання в ДНЗ та сім'ї. В останні роки велика увага приділяється саме вдосконаленню виховання особистості майбутнього школяра, оскільки теперішнє суспільство вимагає від дитини вміння вижити, вистояти, а для цього потрібно вміти спілкуватися з оточуючими, жити в колективі. Вважається, що це допоможе дитині краще, швидше адаптуватися до умов шкільного навчання, а в дорослому житті – досягнути поставленої мети [4].

Психологічна готовність до навчання в школі є інтегративною характеристикою психічного розвитку дитини, яка охоплює компоненти, що забезпечують її успішну адаптацію до умов та вимог школи. Цей феномен полягає, як в загальній (психологічній) так і спеціальній готовності до навчання у школі, в якій розкриваються рівні розвитку тих психологічних якостей, що найбільше сприяють нормальному входженню у шкільне життя, формуванню навчальної діяльності [5].

Психологічна готовність до школи характеризується низкою рис, основними з яких вважають:

- наявність мотивації та позитивного ставлення до навчання;
- високий рівень пізнавальних можливостей;
- хороша сформованість вольових якостей та навичок.

Беручи до уваги вище зазначені компоненти, практичному психологу у роботі з дошкільником варто поставити перед собою такі завдання:

1. пробудити в дитини інтерес до школи та бажання пізнавати щось нове;
2. створити можливість більше пізнати навколишній світ та природу;
3. закріплювати вже набуті знання дитини;
4. навчити дитину правильно говорити;
5. дати можливість дошкільнику побути ще трішки «дитиною»;
6. навчити навичок спілкування з іншими та співпрацювати в колективі;
7. навчити дитину доводити розпочату справу до завершення;
8. навчити дошкільника не лише, розпізнавати емоції, а й вміти їх контролювати.

Для досягнення успішного виконання цих завдань психологу ДНЗ, потрібно:

- На заняттях використовувати цікавий наочний матеріал, який буде стимулювати дитячий інтерес до пізнання нового.
- Проводити заняття на близькі дошкільникам теми у яких вони могли б отримати певний досвід (професії, емоції, манери поведінки).
- Дати змогу використовувати дітям на заняттях свої знання про природу та навколишній світ (малювання дерев, сонця, будинків, тварин).
- Дати можливість дошкільникам поділитись «своїми особливими» знаннями, які будуть корисні іншим (наприклад, коли дитина знає, чому трава зеленого кольору, бо батько прочитав про це її енциклопедії).
- Якщо психолог помітив у дитини проблеми мовлення, то він повинен порекомендувати батькам звернутися до логопеда.
- На заняттях з дітками побільше малювати, ліпити, вирізати, тобто розвивати дрібну моторику, яка безпосередньо впливає на інтелектуальний та мовленнєвий розвиток дитини.
- Використовувати «колективну» гру: об'єднувати дітей у підгрупи, пари, щоб вони мали змогу створювати свої роботи разом, задля вироблення дружельюбною атмосфери в групі та створення товариських відчуттів.
- Старання дітей важливо заохочувати (оцінки-наліпки, похвала, смайлики).
- В кінці можна обговорити емоції та переживання, які відчували діти під час заняття.
- Підбирати посильний для віку дітей матеріал для занять, щоб вони з радістю виконували завдання.
- У аналізі роботи дитини варто використовувати схему «+ - +» . Якщо, навіть дитині щось вдалося не так добре, то спочатку варто звернути увагу на позитивні моменти, потім озвучити, де вона допустилась помилки і, обов'язково, висловити своє бачення її позитивної перспективи на наступному занятті.

Для успішної реалізації завдань практичному психологу потрібна тісна співпраця з батьками. Для цього можна використовувати такі види роботи, як психологічна просвіта, індивідуальні консультації, батьківські збори та ін.

Головні настанови, які психолог може надати батькам:

- Частіше говорити з дитиною на тему шкільного життя, наголошуючи на позитивних моментах.
- Ні в якому разі не пригнітати дитячу допитливість. Навіть, якщо ви не знаєте відповіді на деякі запитання маленького «чомучки», можна сказати, що скоро він піде до школи і про все дізнається.
- Дорогою до садочку чи додому, побільше спілкуйтесь з дитиною. Зробіть ваші такі «міні-походи» - цікавими та пізнавальними (розкажіть, яка пора року, який час доби, якого кольору небо, трава, земля, що є зверху, а що позаду, на яку вулицю ви йдете та в якій країні мешкаєте).
- Завжди запитуйте дитину, що сьогодні вони вивчали на заняттях. Це дасть дитині відчуття важливості вивченого і змотивує бути уважною, щоб потім мати можливість вам усе повторити.
- Обов'язково виправляти дитину у вимові, а не повторяти її «дивні» слова.
- Якщо є потреба у постановці певних звуків, звернутись до логопеда.
- Не перевантажувати дитину навчанням. (Багато батьків, допускають помилки, коли стараються ще до школи навчити дитину писати, читати та рахувати, забираючи можливість «погратись». І, пішовши в школу, такі діти часто втрачають інтерес до навчання та починають надолужувати втрачене в іграх.);
- Залучати дитину до спільної роботи та допомоги вам у господарстві, наголошуючи на важливості її участі.
- Частіше використовувати метод «Я-речення». («Я пишаюсь тобою», «Я рада, що саме ти моя дитина»). Саме така побудова речення дуже добре сприймається дитиною. Навіть, коли потрібно зробити зауваження, краще сказати: «Я турбуюсь про тебе, тому краще так не чини».
- Більше говоріть з дитиною про емоції (якщо вас щось засмучує чи болить, говоріть про це дитині: «Мені сумно, бо болить голова», а не: «Відчепись, не бачиш, що погано мені»). Так ви навчите дитину висловлювати свої переживання, а не криками і плачем доносити їх до інших.

Висновок: У даній статті, ми приєднуємося до думки Л. Венгер, що психологічна готовність до школи не має нічого спільного з умінням дитини рахувати і писати, а, скоріше, враховує її бажання пізнавати і навчатись новому. Тому, вважаємо, що одним із головних завдань психолога ДНЗ та батьків – зробити так, щоб в дитини сформувалось це бажання і не зникло з появою перших труднощів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвський, Б. М. Проблеми готовності шестирічних дітей до навчання в школі / Б. М. Андрієвський // Педагогічний альманах : [збірник наукових праць] ; редкол. В. В. Кузьменко (голова та ін.). – Херсон : РІПО, 2010. – Випуск 5. – С. 6–9.
2. Венгер Л. А. Готов ли ваш ребенок к школе? / Л. А. Венгер, А. Л. Венгер. – М.: Слово, 1994. – 76 с.
3. Любарська, І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи / І. Любарська // Вісник інституту розвитку дитини. Серія : Філософія. Педагогіка. Психологія : збірник наукових праць / редкол. В. П. Андрущенко [та ін.]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 17. – С. 68–72.

4. Корякіна, І. В. Особистісна готовність дітей 6-го року життя до школи як актуальна проблема сьогодення / І. В. Корякіна // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2010. – № 3. – С. 176–185.
5. Про організацію роботи в дошкільних навчальних закладах у 2012/2013 навчальному році : інструктивно-методичні рекомендації : лист МОНмолодьспорту України від 21.05.2012 р. № 604 // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – 2012. – 16 червня. – С. 11–18.

Костах В.

Науковий керівник – доц. Чорна І.М.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ

Актуальність дослідження. Життя підлітків у сучасному суспільстві вимагає від особистості вміння ефективно реалізовувати комунікативний потенціал у процесі діяльності; не тільки адаптуватися до конкретних ситуацій, але й перетворювати їх, ґрунтуючись на стійкому та адекватному знанні про себе; ставити реальні цілі й досягати їх, адекватно реагуючи на власні успіхи та невдачі; визначати своє місце у системі суспільних взаємин.

Доцільність вивчення психологічних особливостей комунікативних здібностей у підлітковому віці обумовлена наступними факторами: по-перше, підлітковий вік є важливим етапом розвитку комунікативних здібностей; по-друге, особистісне зростання залежить від набутих у підлітковому віці навичок розв'язання завдань, адекватних власному потенціалу та його належному усвідомленню. Тому, доцільно дослідити ефективність спілкування підлітка з ровесниками і дорослими у взаємозв'язку із розвитком комунікативних здібностей.

У підлітковому віці особливого значення набуває питання комунікації та міжособистісних взаємин. Інтимно-особистісне спілкування з однолітками стає референтно-значущою діяльністю. Для підлітків важливо самоствердитись, зайняти гідне місце у колективі, бути визнаним. Це вимагає необхідного рівня комунікативних здібностей. Також для дітей підліткового віку актуальними є здатність встановлювати нові контакти та ініціювати розмову, діалогічне спілкування, майстерність будувати монолог, уміння слухати та впливати на оточуючих; здатність опиратись на етичні основи спілкування, навички поведінки у конфліктній ситуації, комунікативні навички [6, с. 18].

В останні десятиріччя дослідників звертається до проблеми пошуку закономірностей становлення комунікативних здібностей особистості. Вченими доведено, що формування комунікативних здібностей підлітків відкриває нові можливості в розв'язанні проблем їх подальшого особистого життя. Зокрема, проблему комунікативних здібностей досліджували О. Бодальов, О. Винославська, Н. Гришина, В. А. Кан-Калік, Л. Карамушка, Г. Ковальов, О. Цуканова та ін. Також предметом вивчення, як правило, є окремі сторони комунікативних здібностей підлітків (Л. Божович, А. Захарова, А. Петровський, Г. Ліпкіна). Хоча проблеми формування комунікативних здібностей знайшли висвітлення у ряді психологічних праць, але комплексний аналіз цього психологічного феномену у підлітковому віці не знайшов належного наукового відображення.

Мета дослідження: дослідження психологічних особливостей комунікативних здібностей підлітків.

Однією з суттєвих рис людської особистості є здібності. Це стійкі властивості людини, що виявляються в її навчальній, виробничій та іншій діяльності і являють собою необхідну умову її успіху. Різновидом спеціальних здібностей є комунікативні. Це інтегральні властивості особистості, які ґрунтуються на певних знаннях і проявляються у здатності виконувати ефективну комунікативну діяльність. Вони є сталим утворенням й одночасно – динамічною системою, яка, за наявності сприятливих індивідуально-особистісних та соціальних передумов, піддається розвитку й моделюванню.

У визначенні як самих комунікативних здібностей, так і їх структури є розбіжності. Це явище описане в різних концептуальних психологічних підходах. Так, представники психологічного підходу трактують комунікативні здібності як здібності до побудови таких міжособистісних стосунків, які забезпечують успішність у спілкуванні та психологічну сумісність у різних сферах взаємодії (Г. Васильєв, Л. Орбан-Лембрик, К. Платонов, В. Семиченко). Ці здібності пов'язані з різними підструктурами особистості та виявляються у навичках суб'єкта вступати в соціальні контакти [4].

Представники психолого-педагогічного підходу зазначають, що комунікативні здібності – це професійно-особистісний компонент роботи педагога, який полягає в здатності організувати взаємодію з вихованцями, впливати на їх особистісний розвиток, спілкуватися з ними й керувати їх діяльністю, встановлювати адекватні стосунки з учасниками педагогічного процесу (Г. Балл, В. Кан-Калік, В. Крутецький) [6].

Комунікативні здібності у представників психолінгвістичного підходу містять вміння швидко й адекватно орієнтуватися в умовах комунікативної ситуації, планувати мовленнєвий та змістовний аспекти комунікації, забезпечувати зворотний зв'язок, здатність знаходити засоби передачі змісту спілкування (М. Бахтін, Г. Ложкін).